

**Lidové
divadlo,
slavnosti,
buffoni,
ciarlatani...
... herecký
živel**

Předchůdci komedie dell'arte na tržištích, ulicích a karnevalech

- různé projevy umění
giullarů, histriónů, buffonů,
žonglérů, akrobatů a pěvců
- commedia dei ciarlatani
- různé slavnosti
karnevalového typu –
mariazzi v Padově,
slavnosti „compagnie della
calza“ v Benátkách apod.

Giullari

- baviči, „komedianti“, kejklíři
- ti, kteří si na živobytí vydělávají předváděním na veřejnosti
- tři skupiny giullarů:
  - mimové a jokulátoři
  - hráči na hudební nástroje a zpěváci
  - vaganti a goliardi (potulní scholarové a kazatelé)
- rehabilitace významu a umění giullarů ve 20. století – italský herec Dario Fo

Ciarlatano

- ciarlatano (šarlatán) nebo vyvolávač
- ciarlare – *čes.* žvanit, tlachat, klábosit
- vydělává si na živobytí prodejem bylinek, koření, kosmetiky, patentovaných léků, tištěných obrázků a písní, talismanů...
- součástí jeho praxe jsou veřejná vystoupení
- komerčně-performativní charakter výstupů
- využití exotických zvířat – hadi, ptáci, opice...

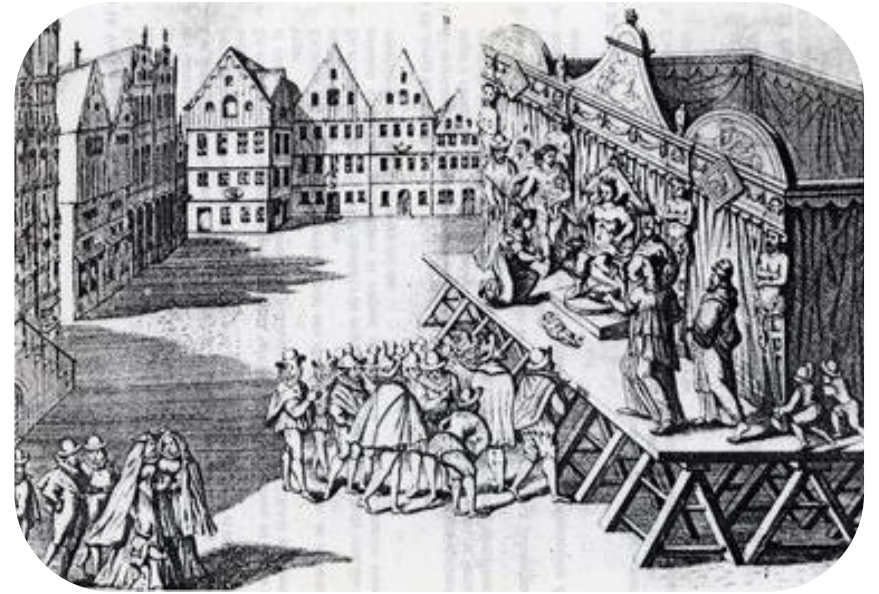

Commedia dei ciarlatani

- potulní lékaři, bylinkáři, felčáři, podomní prodavači
- vystupovali o jarmarcích, na náměstích
- spolupracovali s herci nebo s malými komediantskými trupy
- ciarlatano mohl vystupovat i v rámci představení, během improvizace nebo v závěru představení
- nezachovalo se nám mnoho dokumentů o jejich působení, žádné textové materiály

... z benátského náměstí sv. Marka (1608)

Zatímco hudba hraje, hlavní kejklíř / ... / otevře svůj kufr a vytáhá z něho všechno své zboží. Když potom hudba zmlkla, pronese potom před svým publikem řeč, která trvá půl hodiny nebo i jednu hodinu, a ve které vychvaluje nejpřehnanějším způsobem vlastnosti svých ingrediencí a svých tovarů. / ... / hodně z těchto řečníků mě udivovalo, neboť vám vyprávějí své pohádky s tak vzácnou lehkostí a s tak milým půvabem, i když improvizovaně, a přidávají k tomu všemu pestrost gest tak elegantních a myšlenek tak oduševnělých, že dokáží často probudit pozornost cizinců, když je uslyší poprvé. / ... / Hlavními předměty jejich obchodu jsou oleje, léčivé vody, tištěné milostné písničky, léky a spousta titěrností. Pokaždé, když vytáhne nějaký předmět ze svého kufru, má hlavní kejklíř improvizovanou řeč doprovázenou tak výraznými gesty (a také často obscenitami), že vyvolávají smích celé společnosti, složené z tisícovky osob shromážděných kolem lešeníčka. (dobové svědectví – In Z. Kratochvíl)

Zan Bragetta a Jean Potage – divadelní kočovníci

- historický dokument dokazující kombinaci mastičkářských produkcí a představení komedie dell'arte
- místa působení: jarmarky, poutě, městská tržiště a módní lázeňská letoviska, náměstí v době výročních trhů
- interiéry i exteriéry
- skupiny se musely podvolovat různým městským nařízením, žádat o povolení pořádat produkce

Il mariazzo... ale také mariazo, nebo maridazo či mogliazzo... v Padově

- komické výstupy s tematikou svatby, manželských vztahů (nevěra, paroháčství)
- recitované a zpívané dialogy
- záznamy o nich z druhé polovině 15. století
- padovské divadlo vychází z „mariazzů“ a frašek, které hrají studenti nebo lidoví komici

Svatba Messera Lippotopa s Madonnou Lasagnou (Pan Myš...)

Maridazo krásné Brunettiny

Maridazzo Zana Panzy z Pegory alias Simona (Honzy Pupkáče)

Vtipy a maridazzo Zana Falopy da Bufeto (Honzy Chvástala...)

Písnička (kuplet) o svatbě Petriny a Cotogna (Petrušky a Kdoule)

Compagnie della Calza... v Benátkách

- společnosti nejbohatších aristokratických benátských mladíků
- od poloviny 15. století hrály sto let významnou roli v kulturním životě renesančních Benátek, organizovaly benátský zábavní život
- konec činnosti společností za protireformace
- compagnie mohly mít krátké trvání i mnohaletou existenci
- každá compagnia měla calze (legíny) určitého typu: dlouhé, těsně přiléhající, barevné, někdy z vyšívané látky
- punčochy v barvách společnosti a složité vyšívky připomínali název společnosti

- názvy inspirované ctnostmi (*Floridi* – vzkvétající, *Uniti* – jednotní a *Concordi* – svorní), jiné byly inspirovány řemesly (*Ortolani* – zelináři a *Zardinieri* – zahradníci)
- činnost spojena hlavně s každoročním karnevalem – producenti (?)
- mimořádně náročná akce – vyhledání místa pro slavnost, postavení pódíí a tribun pro slavnostní představení, a také organizaci samotného tance nebo hry
- pořádaly rovněž oslavy sňatku svého člena, veřejné slavnosti při příjezdu významného hosta a jiné radovánky
- měly výrazný zájem o drama: momarie, alegorické pantomimy, Plautus a Terentius
- hrály důležitou roli při šíření divadla

Benátský karneval

kresby Pietro Bertelli

Momarie

- pantomimická představení profánní povahy, předváděná maskovanými herci, kteří se pohybují podle hudebního rytmu
- díky ústřednímu postavení hudby připomínají momarie spíše tance než komedii
- mohly to být i maskované průvody podél kanálů, kde se odehrávaly bitvy mezi Neřestmi a Ctnostmi

Talentovaní herci součástí různých produkcí

- kromě Ruzanteho pracovali pro benátské Compagnie della Calza i další herci a dramatici
- Francesco de Nobili, zvaný Chèrea – vzdělaný herec, psal i komedie (začátek 16. stol.)
- Zuan Polo (Zan Polo, Giovan Paolo Lompardi, možná chorvatského původu)
šašek, herec, imitátor, mim, akrobat a tanečník
člen několika společností della Calza
vedl Plautovu komedii *Miles Gloriosus*
vytvořil komediantskou skupinu (20. a 30. léta 16. století)
- jeho syn Cimador, rovněž imitátor lidí a zvířat, imitoval facchini (benátské nosiče)
- Domenico Tagliacalze (Tajacalze, čes. ustrížené punčochy ?), zřejmě vystupoval se Zuanem Polo v různých scénkách

Zábava na náměstí a v sálech paláců

*Intrattenimento che danno ogni giorno li Ciarlatani in Piazza di s. Marco al Popolo,
d'ogni natione che mattina e sera, ordinariamente, vi concorre
Giacomo Franco Forma con Priuilegio*

